

Тијана Мирковић,¹ Даниел Мешковић,² Бланка Богуновић³

¹ Факултет музичке уметности, Универзитет уметности у Београду и Психолошко саветовалиште Мозаик, Србија

² Факултет за медије и комуникације, Универзитет Сингидунум и Психолошко саветовалиште Мозаик, Србија

³ Факултет музичке уметности, Универзитет уметности у Београду, Србија

¹ tijana.mirovic@gmail.com, ² daniel.meskovic@fmk.edu.rs, ³ blankabogunovic@fmu.bg.ac.rs

ПСИХОЛОШКИ ПРОФИЛ КАО ПСИХОЛОШКИ „ИДЕНТИТЕТ” МУЗИЧАРА?

Сажетак

Ово прегледно саопштење има за циљ да прикаже истраживања у којим су аутори упоређивали студенте музичких академија са студентима осталих факултета. Идеја је проистекла из потребе да се поново испита теза да се музичари разликују од немужичара по већем броју психолошких параметара и да би се могло говорити о личности, односно психолошком профилу музичара. У истраживањима која ћемо приказати, испитивано је да ли се музичари и не музичари разликују по следећим карактеристикама: особинама личности (операционализованим преко НЕХАСО модела), раном породичном контексту (мереним Упитником за процењивање породичне афективне везаности); дисфункционалним когнитивним стиловима (операционализовани преко краће форме Јанговог Упитника за процену раних маладаптивних схема), дисфункционалних стилова превладавања (мерених Упитником за процену модалитета), анксиозним симптомима (мерених Спилбергеровим тестом за процену анксиозности као црте) и депресивним симптомима операционализовани преко Бековог инвентара депресивности. У свим истраживањима која ће бити приказана поређени су различити узорци студената музике и немужичара коришћењем поступка мултиваријатне анализе варијансе. Добијени резултати потврђују налазе претходних истраживања и показују да се студенти музике разликују од немужичара по већем броју психолошких параметара. Податак да су музичари осетљивији, анксиознији и депресивнији указује на потребу за осмишљавањем и имплементирањем превентивних стратегија које би унапредиле механизме превладавања и умањиле постојећу вулнерабилност студената музике.

Кључне речи: психолошки профил музичара, личност, анксиозност, ране маладаптивне схеме, маладаптивни стилови превладавања

Увод

У психологији музике постоји теза да се музичари разликују од немужичара по бројним психолошким карактеристикама, толико да би заправо могли постулирати „личност музичара” или „психолошки профил

музичара”. Циљ овог рада је да се ова теза додатно преиспита кроз упоредни приказ и дискусију две студије које су имале за циљ упоређивање студената музике са студентима других универзитета по различитим психолошким карактеристикама.

Ранија истраживања показују да се даровите особе разликују од осталих у погледу три широке класе особина. То су: мотивација (интринзичка мотивација за овладавање знањима и вештинама домена у коме се јавља даровитост), независност (социјална, интелектуална, неприхватање полних стереотипија, интровертност) и повишена осетљивост (емоционална, интелектуална, имагинативна, чак психомоторна) (Altaras, 2006) или лака побудљивост (McPherson & Williamon, 2006).

Желећи да истражи личности даровитих у домену музике, Кемп (Kemp, 1996) је испитао око 1800 музичара на три узрасна нивоа (ученици средњих музичких школа, студенти и професионални музичари). Ово истраживање показује да постоји статистички значајна разлика између музичара и опште популације у погледу црта личности. Показано је тако да музичари на сва три узрасна нивоа имају израженије следеће црте личности: интроверзију (аутономија, индикатор унутрашње снаге и богатства, као и разноликости процеса мишљење), патемију (сензитивност, имагинација, уздржаност, „живљење на нивоу хипоталамуса”, бежање у симболичко) и интелигенцију (Kemp, 1996). Старије групе музичара (студенти и професионални музичари) разликовале су се од опште популације и по израженијој независности.

Кемпови налази показују и да се музичари разликују од немузичара и по израженијој анксиозности која се манифестује емоционалном нестабилношћу, тензијом, сумњичавошћу и ниским селф сентиментом. Овај налаз потврђује и истраживање Вотсон и Валентајна (Watson & Valentine, 1987) који су испитујући 60 чланова лондонске симфонијет, нашли да на Спилбергером тесту мушкарци музичари имају скор 41,95 (норма за општу популацију је 34,79), док њихове колегинице имају скор 44,25 (норма за жене је 34,79).

Истраживања показују да између музичара и немузичара постоје и разлике по питању стила афективног везивања, те да студенти музике испољавају јачу тенденцију ка негативном погледу на себе и страху од блискости и избегавању блиских односа (Hadžić-Krnetić, Mirović i Štefanec, 2011).

Да бисмо проверили налазе ових, ранијих истраживања и тезе о „психолошкој различитости” музичара од немузичара, иницирали смо два истраживања чији је циљ био провера тезе да се студенти Факултета музичке уметности разликују од студената осталих факултета по изражености различитих психолошких карактеристика. У овом прегледном раду, упоредно ћемо приказати и продискутовати најзначајније резултате ових студија.

Методологија истраживања

А. Циљеви истраживања

У истраживањима чије ћемо резултате приказати, упоредити и продискутовати желели смо да утврдимо да ли се музичари и не-музичари значајно разликују у односу на следеће психолошке карактеристике:

1. Особине личности
2. Капацитет за емпатију
3. Димензије афективне везаности
4. Схема модалитете (Стилове превладавања)
5. Ране маладаптивне схеме
6. Симптоме анксиозности и депресивности.

Особине личности, Капацитет за емпатију, Стилове афективне везаности и Схема модалитети испитивани су у до сада необјављеној студији 1 (аутори Мировић и Мешковић), док су симптоми анксиозности и депресивности испитиване у студији 2 (Mirović & Bogunović, 2013). Ране маладаптивне схеме су испитиване у обе студије.

Б. Узорак

У студији 1 узорак је био пригодан и сачињен од 272 студената (60 мушког и 211 женског пола), од чега је било 155 студената Факултета музичке Уметности у Београду и 117 студената Департмана за психологију, Факултета за медије и комуникације, Универзитет Сингидунум.

У студији 2 узорак је био пригодан и сачињен од 176 студената (82 мушког и 94 женског пола), од чега је било 86 студената Факултета музичке Уметности у Београду и 90 студената са других факултета Београдског универзитета.

В. Упитници, варијабле и обрада података

У студији 1 испитиване су следеће варијабле¹:

- Особине личности операционализоване преко HEXACO модела и теста HEXACO PI-R (Lee & Ashton, 2004)
- Коефицијент емпатије мерен путем Барон-Коеновог и Вилрајтовог инструмента Коефицијента емпатичности (Baron-Cohen & Wheelwright, 2004)
- Афективна везаност мерена са Attachment Style Questionnaire (Feney, Noller, Hanrahan, 1994, prema Miculincer, Shaver, 2007)

---

¹ Због ограничености простора нисмо наводили детаљније податаке о тестовима и варијаблама. Заинтересовани читаоци могу погледати (Mirović & Bogunović, 2013 и Mirović i Mešković, 2017).

- Схема модалитети, односно Стиливи превадавања операционализовани инвентаром (SMI; Young et al., 2007)
- Ране маладаптивне схеме – 15 схема које су мерене упитником за процену схема (SQ-SF, Young & Brown, 1994)

У студији 2 испитиване су следеће варијабле:

- Ране маладаптивне схеме – 18 схема које су мерене упитником за процену схема (YSI – S3, Young, 2005)
- Симптоми анксиозности операционализовани су применом Спилбергеровог теста анксиозности (STAI; Spielberger et al., 1983)
- Симптоми депресије мерени Бековим инвентаром за процену депресивности (BDI; Beck et al., 1961).

Све анализе рађене су у компјутерском програму SPSS for Windows. За опис узорка по испитиваним варијаблама коришћена је дескриптивна статистика, док је за испитивање повезаности између варијабли и тестирање хипотезе коришћена мултиваријациона анализа варијансе.

Г. Процедура испитивања

Истраживање је обављено током предавања на факултетима. Свим испитаницима је објашњена сврха истраживања и речено колико ће тестирање трајати и како ће подаци бити коришћени. Такође им је речено да је испитивање анонимно, а учествовање добровољно, односно да могу да одбију да учествују у истраживању. Ово право није искористио ниједан испитаник.

Резултати и дискусија

Наши резултати показују да **не постоји статистички значајна** разлика између студената музике и студената осталих факултета када су у питању:

- Капацитет за емпатију
- Стил афективне везаности (Афективна анксиозност и Афективно избегавање)
- Особине личности по НЕХАСО моделу (Поштење, Емоционалност, Екстраверзија, Сарадљивост, Савесност, Отвореност)
- Ране маладаптивне схеме (у студији 1)

Имајући у виду резултате ранијих истраживања (Hadžić-Krnetić, Mirović i Štefanec, 2011; Kemp, 1996; Bogunović, 2010; Mirović i Bogunović, 2013) веома изненађује податак да нема статистички значајних разлика код горе поменутих варијабли. С обзиром на то да се сви налази односе на студију 1, где је узорак немужичке популације узет са департмана за психологију приватног факултета можемо да се запитамо да ли су студенти овог факултета сличнији студентима музике од студената државних факултета?

Наша предавачка искуства показују да би то могао бити случај. Такође, с обзиром на то да смо у студији 1 користили другачије инструменте, објашњење добијених резултата могло би да лежи и у одабиру тих, потенцијално мање дискриминативних инструмената. Верујемо да би понављање истраживања на другом немужичком узорку и уз коришћење других тестова за мерење афективне везаности, особина личности и схема дало одговор на ове дилеме и додатно испитало (не)постојеће разлике.

Резултати истраживања ипак, показују да **постоји статистички значајна разлика између студената музике и студената осталих факултета** када су у питању ране маладаптивне схеме, схема модалитети, анксиозност и депресивност.

Студија 1 показује да постоји значајна статистичка разлика између две групе ($F(14,257)=2,019$, Wilks Lambda=.901, $p<0.01$, парцијални $\eta^2=.099$) када је у питању комбинација схема модалитета. Пронашли смо разлике код следећих модалитета, односно стилова превладавања:

- Модалитет „*Дистанцирање кроз само-умирување*” ($F=6,476$, $p<0.01$, парцијални $\eta^2=.023$) – израженији код студената музике
- Модалитет „*Величање себе*” ($F=5,685$, $p=.018$, парцијални $\eta^2=.021$) – израженији код студената музике
- *Здрави одрасли* модалитет ($F=4,608$, $p=.033$, парцијални $\eta^2=.017$) – мање изражен код студената музике

Овај налаз показује да студенти музике уместо здравих начина ношења са стресом (*Здрави одрасли модалићет*) користе надкомпензацију („*Величање себе*“), односно давање себи посебних права, стављање себе изнад осталих, коришћењем агресивност и сл. Резултати даље показују да студенти музике, у већем степену користе и нездраве *дистанцирајуће* и *само-умирујуће* стратегије односно да се искључују и смирују кроз анестезирање алкохолом, лековима, цигаретама и сл. Овај налаз потврђује и налаз Мировић (2017) да 5,4% студената редовно користи алкохол и психоактивне супстанце, а 4,3% лекове (Бета блокаторе) како би смањили извођачку анксиозност. Имајући у виду да се ови подаци обично прикривају, има разлога за забринутост да је овај број заправо виши од добијеног. Тенденција ка коришћењу нездравих супстанци, које не умањују, већ само прикривају анксиозност, као и слабо коришћење здравих техника указује на потребу да се са студентима ради на развијању и унапређивању стратегија за ношење са извођачком анксиозношћу и стресом. Веома је важно да се студенти информишу и о опасностима у вези са коришћењем психоактивних супстанци и лекова (Mirović, 2017).

Студија 2 показује да студенти музике испољавају статистички значајно више нивое анксиозности, ($F(1,176)=6,40$; $p<0.01$) депресивних симптома ($F(1,176)=10,15$; $p<0.01$) и раних маладаптивних схема ($F(15,158)=3,02$; $p<0.001$). Када се узме у обзир ниво алфа од 0,003, који је прилагођен према

Бонферонију, добија се статистички значајна ($p < 0,001$) разлика само у вези са следећим шемама: Социјална изолација / отуђеност, Зависност, Право и Недовољна самоконтрола.

О томе зашто је очекивајуће да анксиозност буде израженија код студената музике детаљније је дискутовано на другим местима (видети Mirović i Bogunović, 2013; Leman, Sloboda i Vudi, 2012 и Montello, 2005), па ћемо овде само излистати неке од тамо дискутованих фактора. На првом месту свакако треба поменути више пута доказану предиспозицију ка анксиозности (Kemp, 1996), а потом и:

- Веома присутан перфекционизам
- Високе професионалне захтеве
- Изражену конкуренцију и сукобе са колегама
- Често присутан временски притисак
- Финансијску несигурност
- Честе физичке проблеме и повреде
- Само извођење као извор стреса и анксиозности. Доказано је наиме, да 58,5% студената види управо јавни наступ као највећи извор стреса (Mirović i Bogunović, 2014).

Објашњење за израженије депресивне симптоме код студената музике може лежати у израженијој сензитивности (Kemp, 1996) и шире присутној разочараности и безнадежности видљивој кроз доживљај да су „много тога жртвовали низашта”. Налази Богуновић и сарадника (2012) указују на постојање дискрепанције између узлазног тренда у обиму и разнородности очекивања од музичког образовања и истовремено значајно опадајућем степену њихове испуњености који се наставља и у групама професионалних музичара.

Објашњење за израженије анксиозне и депресивне симптоме код студената музике може лежати и у израженијим дисфункционалним уверењима, односно раним маладаптивним шемама. Ране маладаптивне шеме су упорне и дубоке когнитивне теме (најдубљи ниво когниције – *a priori* истине), које се обично развијају током детињства, утичу на негативно опажање себе (чине срж негативног селф концепта) и негативно утичу на односе са другим људима (Мировић, 2010). Као што смо већ навели, шеме које су, по најстрожијем критеријуму, биле статистички значајно израженије код студената музике су:

- Социјална изолација / отуђеност – Уверење да смо изоловани од остатка света, различити од других људи; осећај да нигде не припадамо.
- Зависност – Уверење да смо неспособни да обављамо свакодневне дужности самостално.
- Право / привилегованост – Уверење да имамо права да чинимо све што желимо не обазирјући се на друге људе, друштвене норме и правила.

- Недовољна самоконтрола – Слаба контрола емоција и понашања; неспособност да се толеришу фрустрације при достизању циља.

Детаљнија дискусија ових схема и могућих објашњења за то што су израженије код музичара дато је у Мировић и Богуновић (2013), па је овде нећемо понављати. Подсетили бисмо само, да би се израженија *Социјална изолација* могла објаснити већом интроверзијом и „окретању ка унутра” код музичара (Кемп, 1996), као и начином образовања (сати самосталног вежбања, неадекватна припрема за „стварни живот” посебно у области социјалног функционисања), али и налазима да су музичари другачији од „мејнстрима” (независнији, мање у складу са родним стереотипима и сл.). Израженија схема *Зависности* могла би се тумачити и у контексту Кемповог (1996) налаза да музичаре, у односу на немузичаре, одликује већа сензитивност и мекоћа, која може водити и ка неком виду зависности. Додатно објашњење може да лежи и у појачаном везивању за друге (посебно професоре индивидуалне наставе), као и у недовољном развоју компетенција за функционисање у стварном свету. Очекивајуће је да ће музичари бити савеснији од не-музичара (Кемп, 1996), па изненађује резултат да је код студената музике пронађена *Недовољна самоконтрола* и нижа толеранција на фрустрације. Овај податак би могао бити последица високе самокритичности и перфекционизма који студенти музике поседују у склопу високих циљева и очекивања које су пред себе поставили. Израженија схема *Право* у складу је са Кемповим (1996) налазом да музичаре одликује независност и слабије прихватање норми моралног образовања. За музичаре је карактеристичан и доживљај да су самим тим што су уметници посебни, па за њих не треба да важе иста правила и очекивања (што је суштинска карактеристика ове схеме). Важно је напоменути и да је шема *Право* често и компензација (Young, 1990) за несигурност у себе и ниски селф сентимент – карактеристике који су такође честа одлика музичара (Кемп, 1996). Подсетимо да је израженија надкомпензација (као вид механизма превладавања) студената музике, потврђена и у студији 1.

Генерални закључци и питања

Кључни закључак приказаних студија је да су студенти музике психолошки вулнерабилнији – рањивији од студената других факултета зато што имају јаче изражене симптоме анксиозности и депресивности, имају израженије ране маладаптивне схеме (нездраве когнитивне стилове), а притом користе и нездраве механизме превладавања (надкомпензацију и анестезирање алкохолем и психоактивним супстанцама). Такође, наши резултати потврђују и већину налаза претходних истраживања и показују да се студенти музике разликују од не-музичара у односу на низ психолошких карактеристика. Овакав налаз отвара два важна питања: 1. Да ли је та

разлика довољна да бисмо могли говорити о личности музичара или „психолошком профилу музичара” и под 2. Ако постоји личност / профил музичара како онда то тумачити? У том смислу, може се поставити питање значи ли то онда да постоји и „психолошка” предиспозиција за бављење музиком или су пронађене разлике ипак, последица специфичног васпитања и образовања музичара?

Кемп (1996) сматра да се разлике јављају зато што музичари инвестирају много у развој својих способности, тако да повећани захтеви за ангажманом у музичком делу њиховог живота постају неодвојиви део селф концепта. Они не одвајају професију од свог приватног живота, већ та два аспекта чине јединство. Дакле, постоје особине или склопови личности који утичу на избор музике као професије, с тим што се током бављења музиком одређене црте учвршћују или развијају сходно законима професије, стварајући тако „извођачки идентитет” (Burland, 2003).

Шта год да је разлог за испољене разлике, импликације остају исте. Морамо нешто да учинимо како би смањили вулнерабилност код студената музике и како би унапредили њихове вештине ношења са стресом. Било би веома важно да се дизајнирају и имплементирају превентивне стратегије које би студентима музике помогли да се носе са постојећом анксиозношћу и стресовима коју професионални захтеви и наступи носе. Музичаре би требало образовати о потенцијалним ризицима по ментално здравље и помоћи им у креирању реалистичних очекивања од себе и сопствених каријера (Chesky *et al.*, 2002; Raeburn, 2000; Sataloff *et al.*, 1998). Наше истраживање потврђује ове тезе и налазе ранијих истраживања (Mirović, 2017; Mirović i Vogunović, 2014) и сугерише да би студентима користило када би се и у наставу и постојеће курикулуме увело и учење о ванмузичким вештинама и темама као што су: социјалне вештине, вештина ношења са стресом и превазилажења треме.

Закључак

Добијени резултати доприносе разумевању разлика које постоје између студената музике и студената других факултета. Налази упућују на то да се студенти музике разликују од студената других факултета по томе што имају израженије депресивне и анксиозне симптоме, као и јаче изражене маладаптивне шеме. Добијени резултати су сагласни са налазима претходних истраживања који такође указују на појачану осетљивост и вулнерабилност музичара, као и на значај унапређивања наставе и креирање превентивних програма којима би се утицало на ове карактеристике.

Literatura

- Altaras, A. (2006). *Darovitost i podbacivanje*. Pančevo: Mali Nemo; Beograd: Institut za psihologiju i Centar za primenjenu psihologiju Društva psihologa Srbije.
- Baron-Cohen, S., & Wheelwright, S. (2004). The Empathy Quotient (EQ). An investigation of adults with Asperger Syndrome or High Functioning Autism, and normal sex differences. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 34, 163–175.
- Beck, A. T., Ward, C. H., Mendelson, M., Mock, J. & Erbaugh, J. (1961). *An Inventory for Measuring Depression*. *Archives of General Psychiatry*, 4, 561–571.
- Bogunović (2010). *Muzički talenat i uspešnost*. Beograd: Fakultet muzičke umetnosti i Institut za pedagoška istraživanja.
- Burland, K. (2003). The Emerging "Performer" Identity. In R. Kopiez, A. C. Lehmann, I. Wolther & C. Wolf (Eds.), *Proceedings of the 5th Triennial Conference of the European Society for the Cognitive Sciences of Music* (pp. 174–177). Hanover: University of Music and Drama.
- Chesky, K., Kondraske, G., Henoach, M., Hipple, J. & Rubin, B. (2002). Musicians' health. In R. Colwell & C. Richardson (ed.), *The new handbook of research on music teaching and learning*. New York: Oxford University Press, 1023–1039.
- Kemp, E. (1996). *The Musical temperament. Psychology and personality of musicians*. New York: Oxford University Press.
- Lee, K & Ashton, M. (2004). Psychometric properties of the HEXACO personality inventory. *Multivariate Behavioral Research*, 39(2), 329–358.
- Leman, A.K., Sloboda, Dž.E. i Vudi, R.H. (2012). *Psihologija za muzičare*. Beograd: Fakultet muzičke umetnosti i Psihopolis.
- McPherson, G. E. & A. Willamon (2006): Giftedness and Talent. In G. E. McPherson (Ed.), *The Child as Musician: A Handbook of Musical Development* (pp. 239–252). Oxford: Oxford University Press.
- Montello, L. (2005). *Performance Wellness Manual*. New York: Musician' Wellness Inc.
- Miculincer, M., Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood. Structure, Dynamics and Change*. New York: The Guilford Press.
- Mirović, T. (2017). Izvođačka anksioznost kod studenata muzike – karakteristike, uloga nastavnika, prevencija. *Zbornik radova sa XIX pedagoškog foruma scenskih umetnosti*, Fakultet muzičke umetnosti, Beograd, 178–191.
- Mirović, T. i Mešković, D. (2017): Explaining Early Maladaptive Schemas (EMSS): Connections between ems and basic personality dimensions, affective attachment styles and empathy, četvrto poglavlje u knjizi *Advances in Psychology Research* (urednik Alexandra M. Columbus), U izdanju Nova Science Publishers Inc., Njujork (str. 45–82).
- Mirović, T. i Bogunović, B. (2014). Socijalni aspekti izvođenja – prednosti i izazovi. U: Milena Petrović (urednik), *Zbornik radova sa Šesnaestog pedagoškog foruma scenskih umetnosti* (stranice 37–50). Beograd: Fakultet muzičke umetnosti.
- Mirović, T. i Bogunović, B. (2013). Muzičko obrazovanje i mentalno zdravlje studenata muzike. *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, (45–2), 445–463.
- Mirović, T. (2010). *Rane maladaptivne šeme: šeme koje prave probleme*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
- Raeburn, S. (2000). Psychological issues and treatment strategies in popular musicians: A review: Part 2. *Medical Problems of Performing Artist*, 15 (10), 6–17.
- Sataloff, R. T., Brandfonbrener, A. G. & Lederman, R. J. (1998). *Performing Arts Medicine* (2nd ed.), San Diego, CA, Singular Publishing Group.
- Spielberger, C. D., Gorsuch, R. L., Lushene, R., Vagg, P. R. & Jacobs, G. A. (1983). *Manual for the State-Trait Anxiety Inventory*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Montello, L. (2005). *Performance Wellness Manual*. New York: Musician' Wellness Inc.

- Hadžić Krnetić, A., Mirović, T. & Štefanec Đ. (2013). Afektivna vezanost i Rane Maladaptivne Šeme kod studenata iz Banja Luke, Beograda i Zagreba. *Radovi – Časopis za humanističke i društvene nauke*, 18, Univerzitet u Banja Luci, Filozofski fakultet, Banja Luka, 75–98.
- Watson, P. & Valentine, E. (1987). The Practice of Complementary Medicine and Anxiety Levels in a Population of Musicians, *Journal of the International Society for the Study of Tension in Performance*, 4, 26–30.
- Young, J. E., Arntz, A., Atkinson, T., Lobbestael, J., Weishaar, M. E., van Vreeswijk, M. F. and Klokman, J. (2007). *The Schema Mode Inventory*. New York: Schema Therapy Institute. <http://www.schematherapy.com/id49.htm>
- Young, J. E. (2005). *Young Schema Questionnaire – Short Form 3 (YSQ-S3)*. New York, NY: Cognitive Therapy Center.
- Young, J.E. & Brown, G. (1994). Young schema questionnaire (2nd edition). In J.E. Young, *Cognitive therapy for personality disorder: A schema focused approach* (Revised edition). Sarasota, FL: Professional Resource Press.
- Young, J. E. (1990). *Cognitive Therapy for Personality Disorders: A Schema-Focused Approach*. Sarasota: Professional Resource Press.

PSYCHOLOGICAL PROFILE AS MUSICIANS' PSYCHOLOGICAL "IDENTITY"?

Wanting to re-examine the thesis that musicians differ from non-musicians on a number of psychological characteristics, so much that we could in fact postulate on “personality of musicians” or “musician’s psychological profile”, we presented an overview of studies that compared music students with students from other universities. In the presented studies authors examined whether musicians and non-musicians significantly differ in relation to the following characteristics: personality traits (operationalized through HEXACO model), attachment (measured by the Experience in close relationships questionnaire); early maladaptive schemas (operationalized by Young schema questionnaire, short form), maladaptive coping styles (measured by the Young schema inventory), anxiety symptoms (measured by Spielberg’s State Trait Anxiety Inventory) and symptoms of depression operationalized by Beck’s Depression Inventory. Using multivariate analysis of variance, authors compared different samples of music students and non-musicians proving that music students differ from non-musicians in relation to a number of psychological characteristics.

Key words: psychological profile of musicians, personality, anxiety, early maladaptive schemas, maladaptive coping style